

Orzech kuszy

Wymiary: śred. 3,6 -3 cm, gr. 2,9-2 cm, śred. otworu 0,6 -0,3 cm
Datowanie: XIV-XV w. Miejsce: badania archeologiczne we Fromborku
Materiał: poroże jelenia Element mechanizmu spustowego kuszy, w kształcie walca z hakowatym wycięciem z jednej strony. Od XI w. obok łuku, coraz większą popularność w Europie zyskiwała kusza, znana już w starożytności. Stanowiła broń szczególnie celną i o zdecydowanie większej sile przebicia niż łuk. Uznano ją za broń tak niebezpieczną, że drugi sobór laterański w 1139 roku zakazał jej używania przeciw chrześcijanom. Jej skuteczność skłaniała jednak średniowiecznych władców do łamania papieskich zakazów na polach bitew całej Europy, bez względu na wyznanie swoich przeciwników. Początkowo kusza uznawana była za broń nierycerską, a kusznicy wywodzili się głównie z plebsu. Łuczysko średniowiecznej kuszy, na którym napięta była cięciwa z nici konopnych, początkowo wykonywano z giętkiego drewna. Stopniowo zaczęto później zastępować je połączeniami materiałów mocniejszych i giętszych tj. róg, fiszbin i pasm ścięgnistych. Im twardsze stawało się łuczysko kuszy, tym większa siła potrzebna była do napięcia jej cięciwy, dlatego rozwijane były mechanizmy jej

naciągania wspomagające siłę mięśni kuszników. Żaden z nich jednak nie przyspieszył tego procesu na tyle, aby kusza mogła konkurować z prędkością oddania strzału z łuku. W budowie kusz, rozwijane były również przyrządy spustowe. Najpopularniejszy z nich, z wykorzystaniem tzw. orzecha pozwalał na umieszczenie cięciwy w wyżłobieniu orzecha i zwolnienie jej za pomocą spustu. Orzech kuszy, tak jak ten prezentowany, wykonany z kości lub rogu, umieszczano w otworze łoża kuszy (przedłużenie kolby), w miejscu osiąganym przez cięciwę przy największym napięciu łuku. Miał on dwa karby z przeciwnych stron. O górny karb orzecha wystający nieco ponad łożo zahaczano napiętą cięciwę, w dolnym znajdował się koniec dźwigni spustowej, który unieruchamiał orzech. Przy naciśnięciu spustu – dźwigni, orzech pod naciskiem cięciwy obracał się i umożliwiał oddanie strzału z kuszy. Od poł. XV w. na osi orzecha wykonywany był otwór, przez który przewlekano sznur i podwiązywano go pod łożem kuszy, wspomagając jego właściwy ruch w czasie naciśnięcia spustu. K. Kwiatkowski, „Wojska Zakonu Niemieckiego w Prusach 1230-1525. Korporacja, jej pruskie władztwo, zbrojni, kultura wojny i aktywność militarna”, Toruń 2016 J. Werner, „Polska broń. Łuk i kusza”, Wrocław 1974 Z. Żygulski, „Broń w dawnej Polsce: na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu”, Warszawa 1982 Prawa do wizerunku cyfrowego: CC BY 1.0 <https://creativecommons.org/licenses/by/1.0/deed.pl>